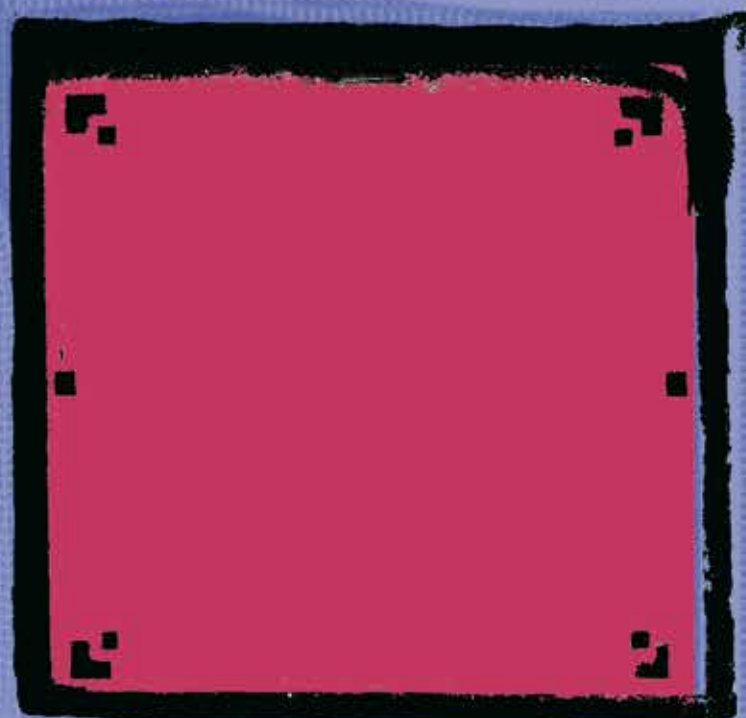
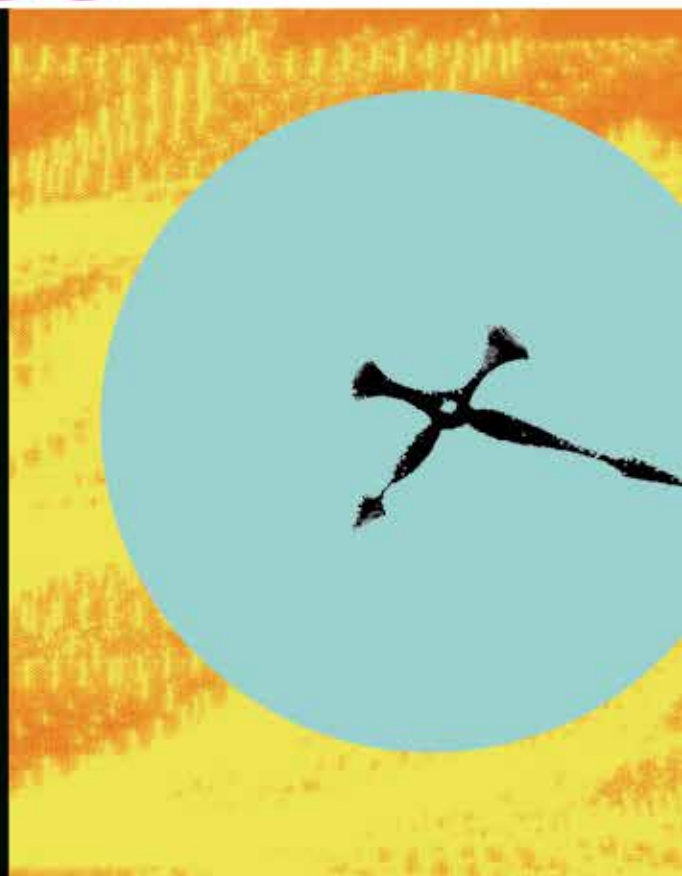

festes

Santa Tecla 2013

Biniamar

del 18 al 23 de setembre

Homenatge a la Gent Gran Biniamar 2012

L'Ajuntament de Selva vos desitja
Bones Festes de Santa Tecla 2013

Molts d'anys!!

Portada: Tina Morro Ramon
Disseny, Maquetació, Impressió:

 GELABERT Arts Gràfiques • 971 54 14 46

Depòsit legal: PM 840-2013

Ajuntament de Selva

► Salutació i convidada a festa

*Biniamers, biniameres,
als balcons les banderes,
convocats a les festes
en honor a Santa Tecla.*

Biniamar està de festa. És el nostre temps de festa. I així ho marca el calendari i el rellotge, enguany motiu que il·lustra la portada del programa bellament pintat per Tina Morro.

I és que Biniamar queda convidat i convocat a participar i a gaudir dels actes organitzats amb tota il·lusió. Així vull fer menció de l'obra que el Grup de Teatre de Biniamar ve preparant amb constància i dedicació i que estrenaran baix el títol "Els veïnats veïnadetgen i qualcun festegen". Hem convidat Bartomeu Bestard a pronunciar el pregó, un pregoner que és el President de l'Associació d'Amics del Pare Serra i Comissari Autòmic de l'Any Serra, donada aquesta celebració i essent fill de Biniamar Fra Lluís Jaume, que acompanyà al frare que *sempre caminava* a les terres de Califòrnia.

Ningú ha de deixar de gaudir de les festes. Tothom s'hi ha de fer present, saludant als qui per diferents motius no podran, especialment als malalts. Val la pena sortir al carrer, a la plaça i fer de biniamer.

He d'agrar a tots els que fan possible les festes. A la gent gran que han fet el Biniamar que tenim i que homenatjam justament, al jovent que ens il·lusiona i és el futur del poble, als infants que transmeten goig i alegria i a tot el poble que col·labora creant sentiment biniamer, plasmat a les banderoles i camisetes.

Actes esportius, culturals, religiosos, festius ens esperen per gaudir d'ells i retrobar-nos. La reobertura de la biblioteca representa la recuperació d'un centre d'aprenentatge, de recerca i de lectura, amb instal·lacions renovades.

Vull expressar els meus millors desitjos de benestar per tots els biniamers i que les coses vagin bé.

En nom del Consistori i en el meu propi Molts d'Anys i Bones Festes Patronals de Santa Tecla 2013.

La vostra batlessa
Maria Tortella Rotger

Festes de Santa Tecla

XXXIX HOMENATGE A LA GENT GRAN

Fiol Llabres, Francisca.....	08/02/17	Heredia Sanchez, Maria.....	10/07/32
Llabres Cantarellas, Antonio.....	03/06/22	Munar Alcover, Francisco.....	27/04/33
Rotger Reus, Francisca.....	21/09/24	Coli Cerda, Bernardino.....	09/07/33
Reus Villalonga, Jose.....	04/10/24	Balaguer Jaume, Jeronima.....	26/10/33
Planas Rotger, Antonio.....	12/06/26	Morro Morro, Mateo.....	26/10/33
Reus Rotger, Antonio.....	08/08/26	Coll Amengual, Magdalena.....	25/06/34
Bonafe Alorda, Bartolome.....	08/11/28	Canals Jofre, Maria Carmen.....	16/07/34
Prieto Pons, Antonia.....	04/12/28	Nicolau Coll, Bernardo.....	15/12/34
Mir Vallori, Juana.....	17/01/29	Morro Marti, Bartolome.....	30/03/35
Reus Rotger, Juan.....	22/03/29	Morro Moya, Juan.....	06/04/35
Heredia Sanchez, Victoria.....	18/04/29	Torres Vidal, Maria Del Pil.....	28/05/35
Reus Villalonga, Andres.....	11/10/29	Martinez Caballero, Valeriano.....	06/10/35
Reus Mateu, Cristobal.....	30/11/29	Nicolau Jaume, Esperanza.....	06/03/36
Ramon Segui, Lucia.....	25/06/30	Ripoll Coll, Matias.....	23/04/36
Hernandez Diaz, Ana.....	28/09/30	Benitez Muñoz, Araceli.....	15/06/36
Estrany Marti, Antonia.....	16/07/31	Reus Jaume, Catalina.....	11/09/36
Muñoz Rabaneda, Teresa.....	12/10/31	Reus Mateu, Maria.....	26/08/37
Riera Bonafe, Lorenzo.....	04/11/31	Morro Marti, Catalina.....	11/02/38
Nicolau Coll, Catalina.....	05/12/31	Munar Tortella, Juan.....	26/02/38
Mora Mora, Antonia.....	01/01/32	Nicolau Jaume, Juan.....	22/09/38
Morro Moya, Margarita.....	04/01/32	Rayo Martorell, Bartolome.....	23/09/38
Reus Mateu, Catalina.....	10/04/32		

NAIXEMENTS A BINIAMAR

Maria Capó Mesquida 31/01/13

Alejandra Navalon Munar 15/04/13

Maria Ariadna Jofre Beltran 07/03/13

Adrià Ferrer López 03/05/13

► Programa de Santa Tecla

Dilluns, **16** de setembre

12.00 h. **Posada de bandera i repicada de campanes.** S'obsequiarà amb un gelat als nins i nines assistents.
Lloc: Plaça Major.

21.00 h. **III Torneig de truc.** Fase classificatòria. Inscripcions al Bar Sa Quintana.
Lloc: Plaça Sa Quintana.

Dimarts, **17** de setembre

21.00 h. **III Torneig de parxis.** Inscripcions al Bar Mayorga.
Lloc: Plaça Major.

Dimecres, **18** de setembre

19.00 h. **Inici de les festes** amb amollada de coets, repicada de campanes i cercavila amb xeremiers.

19.30h. **Exposició de fotografies** antigues de Mallorca de **Sebastià Llobera** (1831-1892).
Lloc: Segon pis del Centre Socio-Sanitari.

20.00h. **Nova obertura de la Biblioteca Municipal de Biniamar.**

20.30h. **Pregó de festes** a càrrec de **Bartomeu Bestard Bonet**, President de l'Associació d'amics del Pare Serra i comissionat Any Juniper Serra.

Gala Lírica.

Lloc: Església Parroquial de Santa Tecla.

► Programa de Santa Tecla

Dijous, 19 de setembre.

18.00 h. Jocs Populars

Ho patrocina: Vicepresidència de Cultura, Patrimoni i Esports.

Lloc: Es Torrentet.

Jocs de Petanca organitzat pels Amics de la Tercera edat de Biniamar.

Lloc: Es Torrentet.

21.00 h. III Torneig de truc. Rondes finals.

Lloc: Plaça Sa Quintana

Nit de Bingo organitzat pels amics de la Tercera edat de Biniamar

Lloc: Plaça Major.

Divendres, 20 de setembre

16.30 h. Castells inflables.

Ho patrocina: Vicepresidència de Cultura, Patrimoni i Esports.

Lloc: Es Torrentet.

21.00h. Sopar popular amb la participació de tot el poble, amb l'aportació dels plats elaborats per les famílies de Biniamar. Les aportacions s'han de fer a l'Església Nova de les 19.30h fins a les 20.30h. L'Ajuntament aportarà aigua, vi i pa per a tots els assistents. ... i per païr el sopar...

Ball amb l'actuació de **Toni Celià**

i cremada de Ron Amazonas.

Lloc: l'Església Nova.

00.00h. Nit Jove amb les actuacions de:

Punt Mort

4L

Some People

Filats Show "Enfila't a sa festa"

Lloc: Plaça de l'Església Nova.

► Programa de Santa Tecla

Dissabte, 21 de setembre

16.30 h. Diada esportiva i castells inflables.

Ho patrocina: Vicepresidència de Cultura, Patrimoni i Esports.

Lloc: Es Torrentet.

23.00h. Gran Verbena amb les actuacions de:

**Duo Acuarius
Anegats**

**Without String
Dj Power**

Lloc: Plaça de l'Església Nova.

Diumenge, 22 de setembre.

17.00 h. Passacarrers amb una colla de xeremiers.

17.30h. XXXIX Homenatge a la Gent Gran. Missa oficiada per Mn. Francisco Carmona, rector de Biniamar.

Lloc: Església Nova.

22.00h. Xou humorístic de **madò Pereta.**

Lloc: Plaça Major.

Dilluns, 23 de setembre. FESTA DE LA PATRONA

10.30 h. Passacarrers amb una colla de xeremiers.

11.00h. Ofici Solemne en honor a Santa Tecla, patrona del nostre poble, oficiat per Mn. Josep Adrover Vaivona rector de Ca'n Pastilla i canceller del bisbat.

Lloc: Església de Santa Tecla.

12.30h. Refresc popular per a tot el poble, obsequi de **Forn Ca'n Pistola, Bar Mayorga i Carniceria Ca'n Rossinyol.**

Lloc: Plaça Major.

13.00h. Correguda de Joies.

Lloc: Carrer Pare Francesc Bonafé.

22.00h. Gran Nit de Teatre a càrrec del **Grup de Teatre de Biniamar.** "Els veïnats veinedegen i qualche pic festegen"

Autor: Toni Oliver i Garau. Direcció de Bernat Reus.

Lloc: Església Nova.

FI DE FESTES AMB TRACA FINAL.

L'Ajuntament es reserva el dret de canviar, modificar o suspendre qualsevol dels actes programats.

PREGÓ de les Festes de Santa Tecla, BINIAMAR 2012

Gaspar Valero i Martí
Biniamar, 19 de setembre de 2012

Bon vespre, amics i amigues. Abans de començar, vull agrair la vostra assistència i donar les gràcies al poble de Biniamar, a l'Ajuntament de Selva, i a la comissió organitzadora de les festes, per haver-me confiat la responsabilitat i l'honor d'encetar les jornades festives de Santa Tecla de l'any 2012 amb aquest pregó.

Biniamar ha centrat la meua atenció en diverses ocasions, amb una sèrie d'itineraris realitzats al poble amb motiu de la meua feina de divulgador del patrimoni. Per suposat, sempre han resultat interessants i sempre m'hi he sentit molt ben acollit. Record passejades per la Comuna i també converses amb el professor Miquel Ferrer Flórez i amb els mestres d'escola, com l'amic Guillem Villalonga, sempre sobre la cultura i el patrimoni del poble, especialment les possessions com Son Odre. És segurament per tot això, i pel record del pregó de Selva que vaig pronunciar el 2007 amb el company televisiu Raphel Ferrer, que ara estic aquí amb tots vostès.

Evocació de Biniamar

El pregó és una convidada a l'alegria, és un Sus! que encén les festes, però també és una ocasió per posar un granet d'arena en el panorama cultural i llançar un crit d'esperança per la convivència humana, des d'aquest petit poble del peu de la muntanya de Mallorca a tot el món. Vull presentar-vos en aquesta acollidora reunió una evocació de Biniamar, en forma de passejada de ressons històrics i referències documentals i culturals, amb notes destacables, com un patrimoni integrat en un paisatge agrícola, modelat per la mà humana, i amples espais naturals.

En conjunt, vet aquí una superfície petita, de pocs quilòmetres quadrats, un esperó allargassat de la geografia del terme de Selva que treu pit entre Llóseta, Mancor i Inca. Un territori amb paisat-

ges que participen del Raiguer, aturonats i dolços, i altres que s'enlairen vers la serra de Tramuntana. Bé podríem manllevar les paraules que Llorenç Riber dedica a Campanet i aplicar-les a Biniamar: "Primerament, un respatller de muntanyes blaves i altes, tan blaves i tan altes que llurs cims se confonien i s'esblaimaven en la fraterna blavura del cel. Després, un onatge de turons suavíssims, amb cabellera de pins que anaven en rost a morir en la planura granívola, vestida d'ametlers, de figueres i de garroverals" (1).

Des que tenim memòria històrica, aquesta contrada ha agombolat la vida humana, ha conservat l'escalfor de la llar i el regust agredolç de la lluita per la vida. Algunes coves pretalaiòtiques que crivellen ancestralment la terra, i els talaiots de Cas Vicari i Son Odre, ja destruïts, foren testimonis destacats d'aquesta antigor.

Els romans ens han deixat poca cosa, algun topònim d'origen llatí, com el mateix nom del municipi, Selva, el bosc romà. De l'època musulmana, ens ha arribat el mateix topònim del poble, Biniamar, sonor i contundent. Diuen els arabistes que Biniamar era una alqueria islàmica d'origen clànic anomenada Beniahmar (Beni, 'fill', 'casa' i Ahmar, nom d'home, que també pot voler dir 'vermell'). Pertanyia al districte d'Inkan de la Mayurqa musulmana. Altres antigues alqueries com Biniatzent, Biniarroï, Xilvar i Lausetà, envoltaven la contrada.

L'explotació ramadera hi devia tenir un pes important, i, allà on era possible, també l'agricultura de reguiu. L'any 1229, amb la conquesta de Jaume I, el districte d'Inkan i la comarca del Raiguer caigueren fàcilment en mans dels conquistadors catalans, però no així la propera serra de Tramuntana. Amb aquest canvi tan contundent, una sang, una llengua, una cultura, una economia, una reli-

Biniamar

gió, entraren per la porta gran de la història i ens feren més o menys com som. Benvolgut auditori, és ben sabut que la nostra llengua materna prové d'aquest moment mític de la conquesta i el repoblament de Mallorca per pobladors catalans. És la nostra llengua, que avui hem de defensar contra retallades i marginacions.

L'alqueria Beniahmar, vos deia, apareix documentada en el Llibre del Repartiment i correspongué al Paborde de Tarragona, Ferrer de Pallarés i de Sant Martí. Una joia documental, el Llibre del Repartiment de Mallorca (1232), esmenta les cinc alqueries, englobades aleshores en el "terme de Incha", que correspongueren al paborde de Tarragona. Textualment, el llibre diu així: "Aquestes son les alqueries les quals lo preborde pres del Senyor Rey per les seues cavaleries en lo terme de Incha.

Alqueria Benihar [sic], 20 jo[vades]

Alqueria Beniätzen, 5 jo[vades]

Alqueria Beniroy, 10 jo[vades]

Alqueria Moscarix, 20 jo[vades]

Alqueria Massarella, 20 jo[vades]

Suma 75 jo[vades] e son 5 alqueries" (2).

Convé conèixer les nostres arrels i retre homenatge als nostres grans personatges. Per això, hem de saber que el paborde de Tarragona, Ferrer de Pallarés i de Sant Martí, a més de primer senyor feudal de Biniamar, fou el director del gran pla de constitució de les primeres parròquies de Mallorca, l'any 1236; fou ell qui atorgà el títol parroquial a l'església de Sant Llorenç de Selva, una de les 35 parròquies que es fundaren a Mallorca i que incloïa els primers habitants de la novament repoblada alqueria Beniamar. Molta gent es demanarà què és un paborde; el diccionari ens diu que és el membre d'una comunitat religiosa, concretament un canonge d'un capítol catedralici d'autoritat immediatament inferior a la del degà de la Seu, encarregat l'administració dels béns temporals de la comunitat (3).

Molt possiblement l'advocació a santa Tecla es remunti als temps immediatament posteriors a la conquesta catalana, ja que, és ben versemblant, el

paborde de Tarragona hauria importat i impulsat el culte a la patrona de la seva ciutat d'origen. En aquest sentit, és curiós veure com una pintura de santa Tecla encapçala un llibre de capbreus de la Pabordia de Tarragona a Mallorca de l'any 1372, conservat a l'Arxiu del Regne de Mallorca; un llibre, com tants d'altres de la mateixa sèrie, que parla de Biniamar i dels altres territoris de domini senyorial del paborde a la nostra illa. Així ens ho conta l'historiador Ramon Rosselló Vaquer, a qui les notes històriques de Biniamar aquí continguendes deuen molt (4).

Aquest noble canonge, hagué de repartir a la vegada la seva part entre els seus col·laboradors. Abans de l'any 1249 sembla que Guillem de Torrelles i Bernat d'Alorda tenien íntegrament l'alqueria Beniamar; en aquella època també existia el casal del paborde i el seu el celler, un forn, un molí fariner i un trull d'oli o tafona. Però, el destí històric de Biniamar no era el de convertir-se en una o dues possessions aïllades, habitades únicament per les corresponents unitats familiars i pels jornalers amb casa a altres pobles. La dinàmica històrica de Biniamar ens parla del naixement d'un poble, quan aquell llunyaníssim any 1249 el paborde Arnau don part de l'alqueria a Bernat Tolrà, Arnau Guerau i muller Godaia, Joan Marzal, Ramon Gibert, Bernat de Bunyola i Ramon Segura; aquests ocuparen bona part del territori que fou d'aquells senyors i es convertiren en les primers pobladors de Biniamar. No els sortí de franc: havien de pagar una entrada de 1.600 sous i donar la quarta part dels fruits: oli, vi, figues seques i també dels esplets de la terra, bàsicament cereals. Com a gràcia especial, eren exempts de pagar el quart de les garroves. Podien moldre l'oliva en el trull, a canvi de donar-ne el delme. I, encara, una altra disposició molt especial, que potser expliqui perquè ara som aquí: aquests pobladors tenien l'obligació de tenir la residència i habitació a l'alqueria de Biniamar. Poc després de 1249, ja es documenten les primeres disposicions institucionals d'ordre feudal: Guerau Gibert era nomenat a batle de la cúria de la pabordia a Biniamar, a qui establiren les cases del paborde, confrontants amb les cases de Beren-

► Programa de Santa Tecla

guer d'Alorda, cases i hortal de Ramon Company, carrer públic i plaça (Rosselló Vaquer, R.: Història de Biniamar, 28).

La doble jurisdicció que regia en aquest món feudal a bona part de Mallorca va crear moltes desavinències i disputes entre el batle reial i el batle del corresponent senyor feudal. A Biniamar els conflictes esclataren entre el batle reial de Selva i el batle de la porció del paborde de Tarragona a Biniamar; les discussions eren constants: per exemple, l'any 1346 es barallaven per veure a qui corresponia posar multes a les persones que havien jugat a jocs prohibits (Rosselló Vaquer, R.: Història de Biniamar, 34).

Institucionalment i administrativament, Biniamar participava en la universitat local de Selva (antecedent de l'ajuntament). El 1392 de 20 consellers (assessors dels jurats o regidors) de Selva, 2 eren de Biniamar. Quan més tard, per això de les retallades, els consellers foren 10, només 1 era de Biniamar (Rosselló Vaquer, R.: Història de Biniamar, 36).

No tenim gaire informació sobre la participació dels biniamers a les revoltes dels segles XV i XVI, l'Aixecament Forà i les Germanies. En aquesta darrera revolució, els biniamers hi participaren i, com a tota Mallorca, pagaren les conseqüències de la derrota del poble.

Durant el segle XVI, els biniamers, com els altres homes del municipi, havien de participar en la defensa de la costa contra els corsaris. Escorca i Alcúdia eren els llocs de destinació de les milícies de Selva i de Biniamar. Sabem que en l'expedició de 1558 contra els corsaris que havien desembarcat a Alcúdia, foren fets presoners 40 homes de Selva, entre els quals s'hi comptaven alguns biniamers.

Un document interessant per a la distribució de la propietat i de la riquesa del segle XVI, els estims de 1578, recullen les possessions de Biniamar:

"Cases y possessió de Gabriel Coll Odra" valo-

rades en 5.600 lliures.

"Cases tafona ab sos arreus i possessió de Biniamar dels hereus de Jaume Coll Bassa" valorades en 4.400 lliures.

"Cases y dos closets de Barthomeu Lampayes ab tafona y sos arreus" valorades en 225 ls, a més de "Tres tanchas de terra olivar y vinya de Barthomeu Lampayes" valorades en 1.000 lliures.

També esmenten les "Garrigues communes de Biniamar" valorades en 500 lliures (5).

El 1594 el procurador general de la pabordia manà construir en el lloc de Beniamar l'edifici, amb el seu porxo, de l'escrivania senyorial, és a dir, de la cúria o oficines feudals, dins del qual "stigan tancats tots los actes judicials... convinga esser construïda junt de la paret del clos de terra de Antoni Coll Bassa i de la paret del clos de terra de Antoni Llampaias" (6).

El 1595 l'historiador Joan Binimelis parla de Biniamar a la seva Història de Mallorca i es preocupa per l'abastament d'aigua; amb visió preclara, proposa conduir l'aigua de Biniazent a Biniamar: "Té altre llogueret Selva en lo seu districta dit Biniamar de 48 casas y en vera algaravia los aràbichs la anomenaren Beniar, alqueria que donà el rei al paborde de Tarragona ab 20 jovades en lo compartiment que es féu de la terra. Para socórrer lo lloch de Biniamar se pot també tenir consideració y advertir bé allí poria esser portada la aygue de Biniazent debax del molí y portade per siquia fins a Biniamar y allí se fasse un safareix y una cisterna junta, y en lo camí de Lluc se porà fer una abeurador para la publica utilitat i es poria de la dita aygue fer molts horts reguiu" (Rosselló Vaquer, R.: Història de Biniamar, 140).

Un tema important per a Biniamar era la Comuna, símbol de la seva identitat col·lectiva des de l'edat mitjana i important per a la economia. El 1600 hi havia en marxa un plet dels pobladors de Biniamar contra Jaume Reus de Biniazent perquè aquest senyor es volia apropiat de part de la Comuna, que era el coster del puig confron-

Biniamar

tant amb la seva possessió. El poble, que havia fet pinya davant un tema tan important, guanyà el plet i el 27 d'agost de 1602 s'imposà obediència a la justícia i silenci al senyor de Biniatzent (Rosselló Vaquer, R.: Història de Biniamar, 56).

I ja que parlem de símbols d'identitat, l'església de Santa Tecla, que ara ens acull, data del segle XVII. El 1618 es trobava en construcció i es documenta que el 1634 ja estava enllestida; el 27 de juliol d'aquell any fou visitada pel bisbe Joan de Santander.

Les lluites entre els bàndols de Canamunt i Canavall arriben amb força al poble, que és escenari de l'actuació de bandejats i també de la seva repressió per la força pública.

D'entre tots els bandejats de Biniamar, destaca la figura de Llorenç Coll Barona. Aquest cap de colla de bandolers es féu molt poderós i era mal d'aglapir. Començà el seu brutal currículum delictiu el 1630 integrat dins la colla del bandoler Joan Femenies, àlies David Profeta (Ordinas-Pinder, 2006, 69-70). El 1635 el capità general manà que fossin enderrocades les seves cases de Biniamar (7). El 1643 derrotà els comissaris reials a Campanet. Dia 17 d'octubre de 1644, enderrocaren les cases de la senyora Caterina de Sales, muller del senyor Alberti Dameto, marquès de Bellpuig, "acusada de prestar auxili i habitació a Llorenç Coll Barona, bandejat cridat viu o mort, acollint-lo en la seva casa situada a la plaça de la vila de Selva". Però, el món fa voltes i Llorenç Coll es rehabilità i canvià de bàndol, fou nomenat comissari reial i perseguí els seus antics companys bandejats amb fúria i crueldat; més tard, partí a fer la guerra contra els catalans i arribà a capità; però, el seu destí estava marcat: morí a Selva d'una arcabussada el 1655, en una venjança dels seus antics amics bandejats (Rosselló Vaquer, R.: Història de Biniamar, 147; Ordinas-Pinder, 2006, 70). En definitiva, una biografia de pel·lícula.

La lluita per sobreviure posà a prova tot Mallorca l'any 1652, amb motiu de la pesta bubònica. Biniamar, patí una gran mortalitat, i s'hagué

d'habilitar un fossar per enterrar-hi les víctimes (Rosselló Vaquer, R.: Història de Biniamar, 80).

Encara al segle XVII, els estims de 1685 ens forneixen una informació molt important per a la història i l'economia de Biniamar. Al poble, les propietats rústiques més valorades eren:

Les "18 qdes terra i olivar dit lo Figuera, la Tau-lera, la tanca del Pou i la vinya Nova tot contiguo cami enmix de Juana Serra Carrexet V^a de Juan Llempayes de Biniamar", valorades en 1.600 lliures. La possessió dita Son Bassa d'Antoni Coll de la Bassa de Biniamar, valorada en 3.000 ls.

La possessió dita Son Odre del Mag.h Francesch Mora i Mulet ciutadà, valorada en 12.000 ls.

Vull recordar també "La comuna dita de Biniamar de la vila de Selva", valorada en 700 ls.

Cal esmentar també que la "possessió dita la Font Garrover" era d'un biniamer, Gabriel Coll Bieleta (valorada en 1.400 ls) (8).

L'any 1711, amb motiu del matrimoni de Maria Sisternes Móra, propietària de Son Odre, amb Dn Pere d'Orlandis i Sanglada, qui firmava Pere Móra, podem dir que la noblesa territorial ciutada entra a Biniamar, posició reforçada el 1803 quan, l'hereva Maria Josepa Orlandis es casà amb Louis de Saint-Simon, comte francès instal·lat a Mallorca l'any 1795, després d'abandonar la França revolucionària. L'esmentat any 1711 a Son Odre, la possessió més gran de Biniamar, la trilogia mediterrània de producció agrícola hi era present, perquè tenia tafona, molí de sang i dos alambins de fer aiguarent; s'hi feia també cria de cuc de seda hi hi havia un torn de filar.

El 1719, segons el noticiari de Llorenç Coch, de Mancor, a Biniamar i per tot arreu, hi hagué terribles lleves o allistaments per a servir de soldats de Felip V: "els homes no tenien feina... començaren a agafar fadrins per les viles per ser soldats i ningú dels joves gosava jeure dins les cases de por que tenien. N'embarcaren 186 de Mallorca" (f 134) (Rosselló Vaquer, R.: Història de Biniamar, 150).

► Programa de Santa Tecla

Biniamar apareix al mapa del Cardenal Despuig, de 1784, com a 'lugar chico', traducció de llogaret. Segons Jeroni de Berard, l'any 1789 Biniamar tenia 65 cases, i ressenya l'existència d'oratori (Berard, J. de: 281).

El 1804 l'antic oratori de Santa Tecla, gràcies a una comunitat biniamera puixant, aconseguí la categoria de vicaria sufragània de la parròquia de Selva i fou beneïda la pica baptismal. És un signe indiscutible de comunitat pròpia, del llarg camí cap a la consolidació d'un poble amb personalitat. A la fi, els infants que nasquessin a Biniamar podrien ser batiats al poble i els morts hi podrien ser enterrats.

Impressiona, en aquest sentit, la sepultura situada dins l'església, senyalitzada amb la indicació "Moradors de Biniamar", de 1819. Tanmateix, el sòl del temple conserva diverses sepultures anteriors, com la de Llorenç Coll, de 1679, la de la família Llampaias, de 1765, la de Jaume Bonafè, de 1775, i la de Baltasar Jofre, de 1781. El 1833 l'església fou ampliada, i s'hi afegí el tram corresponent a l'ingrés. En aquest recorregut històric, arriba l'hora de situar-hi un passeig virtual; imaginau-vos que ens disposam a entrar al poble de Biniamar, amb la silueta del poble que es retalla en l'horitzó. L'arxiduc Lluís Salvador, a la seva magna obra titulada Die Balearen, de l'any 1880, com el pelegrí que a la fi assoleix el seu objectiu, retura la mirada al llindar del poble i el descriu: "Biniamar, a 5,5 km de Selva, és una pintoresca localitat amb 482 habitants i 126 cases, al peu d'uns turons erms, coberts pobrament de garriga, i que en temps dels moros era una alqueria coneguda amb el nom d'Abenaamar. Nombrosos ametlers, figueres de moro i tarongers encorseten la localitat amb un hermós cinturó de verdor. Entram pel carrer de Selva: les cases són majoritàriament de porta rectangular i l'ampit de la finestra és un poc més gruixat del que s'acostuma. A la plaça de la Glòria, on hi ha una cisterna que porta la data de 1824, dos pous amb cadufos i alguns lledoners, es troba l'església de Santa Tecla, construïda el 1627 a manera d'oratori públic en haver-s'hi assentat

un nucli de població, i elevada a categoria de sufragània de Selva el 1804. Presenta un campanar de tres arcs simples que s'eleva 199,58 m sobre el nivell del mar. L'interior mostra una modesta nau amb volta de camó sostinguda per tres arcs, un altar major, dos capelles a cada costat i un cor sobre l'entrada principal (9).

Detallada és la descripció que fa l'Arxiduc del camí de Biniamar a Lloseta: "abandonam Biniamar pel carrer de Lloseta que, en el coster i a més altura que els altres, ens permet contemplar la totalitat del Pla fins al puig de Randa i les muntanyes que despunten per llevant. El camí pedregós i difícil voreja els turons a la base dels quals s'acumulen els munts de pedres de calissa rosada i gris que els habitants curosament i diligentment han decantat netejant la calçada. Queden a la dreta els turons erms, només vestits d'algun pi i vegetació clara i, a l'esquerra, l'amplitud del pla. En les marjades practicats en els costers, topam amb algunes cases de pagès amb vinyes estalonades, nispros, figueres, figueres de moro i altres fruiters..." (10).

L'any 1898 es reformà la plaça de sa Quintana i es construí l'aljub de volta; aquest dipòsit s'omplia amb l'aigua canalitzada de la Font d'en Patró, que travessava sa Comuna, Son Odre i el carrer des Vent.

Un apunt econòmic i social d'especial importància per a la segona meitat del segle XIX i tot el XX eren les mines de lignit. La primera notícia sobre explotacions de carbó situades a Biniamar és la mina que anomenaren 'Júpiter', oberta l'any 1874 a Son Odre. Anys després, el 1897, s'inaugurà la mina 'San Luis', i una altra anomenada 'la Marieta' (Rosselló Vaquer, R.: Història de Biniamar, 65). La demografia i l'associacionisme augmentaren al voltant d'aquesta nova activitat econòmica. Fins i tot, l'advocació a santa Bàrbara, patrona dels miners, se celebrava davant la imatge de la capella de la Immaculada, assuquí, en la segona capella de l'epístola d'aquest temple.

Biniamar

Si hem de seleccionar algun tema de principi del segle XX, haurem de parlar de l'Església Nova, un gran edifici inacabat que apareix en totes les cròniques periodístiques recents sobre el poble. El projecte és de l'arquitecte Guillem Reynés, segons l'estil neogòtic. El 25 de setembre de 1910, diada de santa Tecla, el bisbe Pere J. Campins col·locà la primera pedra de la que havia de ser la nova església de Biniamar. Foren padrins de l'acte Antoni Maura i Montaner, aleshores president del Govern espanyol, i la seva esposa, Constància Gamazo. És sabut que Mn Joan Maura i Gelibert, cosí major del president, havia estat vicari de Biniamar entre 1865 i 1869, i Antoni Maura havia passat alguns estius, quan era infant, al poble, a la família de la seva àvia materna Dª Susanna Llampayes. El polític mallorquí no tingué problemes per aconseguir una subvenció per començar les obres; però, quan perdé el poder, la construcció quedà aturada (11).

Hem de parlar també d'un personatge interessant: Francesc Bonafè i Barceló (1908-1994), Fill Il·lustre de Biniamar i de Selva. És autor de l'obra monumental titulada "Flora de Mallorca" i també del recull de poesies "Vols d'orenetes" (1981): Ell mateix posa fil a l'agulla de la seva biografia amb aquestes tendres paraules: "Vaig néixer a la tardor de 1908 a Biniamar, quan cauen les fulles dels arbres i les oronetes emigren a terres llunyanes". A sa Rota, en plena ruralia, badà els ulls a la vida: Allí al peu de la muntanya tremolant com arbrissó, dins l'amor d'una cabanya, amb mon flabiol de canya, jo naixia de pastor. (1935) (12)

Un altre apunt econòmic parla de les pedreres del Puig de Biniamar, que funcionaven plenament als anys 1930, quan enviaven grans blocs picats per fer el vell moll de la Riba de Palma. També hi havia tres forns de calç industrials. Després d'una època de creixement, arribà la guerra civil i el seu daltabaix: malgrat tot, l'abril de 1939 aquests murs pogueren acollir la cerimònia d'acció de gràcies a Santa Tecla perquè no hi hagué

cap baixa a la guerra, entre els 61 soldats. S'ha de dir que la repressió violenta s'endugué un home de pau nascut a Biniamar: Joan Mateu de Son Garau, que vivia a Campanet, membre d'Esquerra Republicana Balear.

Als anys 1940, època de privació, de crisi de subsistències i d'estraperlo, la població va anar davallant, i més un poc més tard, amb la devaluació dels productes de l'agricultura i forestals, i amb la crisi de la mineria. Malgrat tot, la mina de Son Odre el 1960 tenia 131 treballadors i no tancà definitivament fins a l'any 1987.

Als anys 60, vingué la catastròfica pedrera de Portland de Mallorca (després Valenciana de Cementos) que la pressió popular tancà a finals dels 70 i inicis dels 80. L'altre dia llegia les cròniques de premsa sobre el tema; em caigué de les mans l'article de la Última Hora del 3 de març de 1977: "Biniamar tiembla: Las explosiones de una cantera ponen en peligro todo el pueblo. Se agrietan las paredes, se resquebrajan las cisternas... el pueblo vive amb so cor estret" (13).

Hem compartit temps de bonança i de benestar amb l'amable poble de Biniamar des dels anys 1980, quan els joves ja no havien de partir quan es casaven, quan arribaven residents de cap de setmana i acollíem nous habitants estrangers. Fins ara, la quasi totalitat de cases són habitades i els joves si se'n van és perquè no troben habitatges. El nombre d'habitants supera els 300 censats. Esperem que la crisi actual sigui una tempesta dins un tassó d'aigua i que no afecti les essències de Biniamar.

En aquest sentit, abans d'acabar el pregó, vull fer la consideració que una de les riqueses de Biniamar és un conjunt harmònic de paratges agrícoles i de patrimoni històric-artístic, de paisatge integrat, amb personalitat forta. Alerta idò, amb pèrdua de patrimoni, per senzill que sigui i viu i ungles amb la globalització despersonalitzadora. Que no s'incomodi ningú, però un servidor té el costum de dir les coses clares: fa una setmana

► Programa de Santa Tecla

volia retratar el típic portal de la tanca de davant Son Odre, l'Hort de n'Esquella, crec que es diu, ... i ja no el vaig trobar.

Hem de poder molts d'anys continuar fent passejades pels carrers del poble, en companyia de les mostres de l'arquitectura popular mallorquina, des de les mostres del sistema hidràulic tradicional, com el pou de sa Plaça o l'aljub de sa Quintana, passant pels senzills portals forans, d'arc rodó, o de llinda, colrats pel pas del temps, fins a les grans cases dels pagesos de mà major, com can Baltasar o can Gaios, a sa Vileta, o la Rectoria. Al poble, fins i tot, hi trobarem antigues possessions integrades dins el nucli urbà, com Son Bassa i Son Llampaiés i les properes cases de Son Odre.

Avancem cap a la modernitat amb els senyals d'identitat que ens han recordat els avis i els reparidins: senzillesa i orgull de ser biniamers. El "siau qui sou" que va formular Miquel Costa i Llobera és la nostra aportació al patrimoni intangible de la humanitat.

Que la frase dedicada per l'Arxiduc Lluís Salvador a alguns pobles de Mallorca, fa cent vint anys, servesqui també aquí: "Biniamar és al mateix temps un poble per a la tranquil·litat i per a la llibertat" (14).

Gràcies per haver-me escoltat. Bones festes i salut i pau.

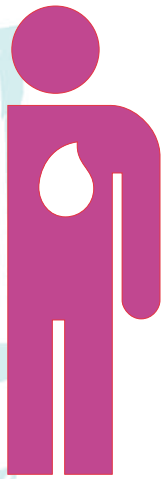
Gaspar Valero i Martí
Biniamar, 19 de setembre de 2012

Notes:

- (1) Riber, L.: *La minyonia d'un infant orat*, 21-22 / GEM XIV, 287
- (2) Soto, R.: 1984, p. 149
- (3) DCVB
- (4) Rosselló Vaquer, R.: *Història de Biniamar*, 98
- (5) ARM, D-1252 *Estims de 1578*, f. 752-755
- (6) Aquest edifici en el s XIX ja era ruïnós i dia 9 de juny de l'any 1823 tractava com els administradors de l'oratori de Biniamar havien sol·licitat "un trecho de la plaza que es lo que se llamaba antiguamente carcel de la curia del paborde de Tarragona y ahora se halla deruida, y como dichos administradores solicitan dicho terreno para agregar a la sacristia de dicho oratorio para custodiar los muebles de la iglesia, todos unánimes acordaron que se acceda a la solicitud presentada por los administradores" (AMS, actes Ajuntament). L'edifici fou enderrocat, es trobava vora la sagristia de l'església (Rosselló Vaquer, R.: *Història de Biniamar*, 35).
- (7) ARM A-A 229; Rosselló Vaquer, R.: *Història de Biniamar*, 143
- (8) ARM, D-1255, *Estims de 1685*, f. 2184r-2195r
- (9) Habsburg-Lorena, L. S.: *Las Baleares por la palabra y el grabado VIII*, 277
- (10) Habsburg-Lorena, VIII, 277
- (11) Diu el diari de 1912: "El nuevo templo de Biniamar. El señor obispo señala el día 26 del actual para contratar por subasta las obras correspondientes, para la construcción de un nuevo templo en el lugar de Biniamar bajo el tipo de 23.809,46 pesetas" (La Almudaina 11-06-1912).
- (12) *Costums, llegendes, cançons, proverbis, glosses i refranys recollides pel pare Francesc Bonafè*. Edició a cura de Guillem Villalonga (Palma: Documenta Balear, 2009).
- (13) Jaime Nicolau "Biniamar tiembla", UH, 03-03-1977.
- (14) Habsburg-Lorena, L. S.: VIII, 144.

**DONANTS DE SANG
DE MALLORCA**

GERMANDAD DE DONANTS DE SANG Delegació de Selva i Biniamar

AIGUA MINERAL NATURAL FONT SORDA

OLIVES CAIMARI

DISTRIBUÏDOR: DIALMA, S.A.

Agrupació Local de Voluntaris de Protecció Civil del Municipi de Selva **TRETZE ANYS EN MARXA I AL TEU COSTAT**

L'Agrupació Local de Voluntaris de Protecció Civil del Municipi de Selva, és una organització de caire humanitari i altruista, que actua de manera desinteressada i solidària.

L'Agrupació té com a finalitat la col.laboració amb la previsió i prevenció de situacions de greu risc col.lectiu, catàstrofe o calamitat pública que puguin plantejar-se en el municipi, en la protecció i socors de les persones i dels béns quan aquestes situacions es produeixin, i en el restabliment de la normalitat a l'àrea afectada.

Per garantir l'eficàcia dels serveis, tots els voluntaris obtindran un nivell mínim de coneixements sobre els diferents camps que integren la Protecció Civil, formació continuada a càrrec de les diferents administracions in-

volucrades: Govern de les Illes Balears, Ajuntament de Selva, etc.

Totes les actuacions d'emergència desenvolupades per l'Agrupació són actuacions no policials, com per exemple: Accidents de trànsit, incendis forestals i agrícoles, rescats i salvaments, inundacions, primers auxilis...

L'Agrupació té plena potestat d'actuació davant les emergències descrites sempre i quan sigui l'únic servei al lloc en concret, i posant-se a disposició dels serveis professionals en el moment de la seva presència, Policia Local, Guardia Civil, Bombers, Serveis sanitaris, Ibanat...

Des de l'Agrupació de Voluntaris de Protecció Civil volem agrair a totes aquelles persones i institucions que ens han donat suport moral per desenvolupar durant aquests tretze anys, aquesta bellíssima tasca:

"Ajudar i donar la mà als nostres veïnats."

FES-TE VOLUNTARI, EL NOSTRE MUNICIPI ET NECESSITA, T'ESPERAM !!!

Telèfon d'emergència: **UUDOS - 112**
Ajuntament de Selva: **971 515 006**

Protecció Civil Selva: **971 873 560**
Policia Local Selva: **619 900 112**

PROTECCIÓ CIVIL

**Ajuntament de Selva
Policia Local**

Govern de les Illes Balears
Conselleria d'Interior

**Centre
d'Emergències**

Ajuntament de Selva

